

**XEBATEKE BERAWIRDÎ LI SER ÇÎROKÊN “مامان شنگول و منگول و حبه انگور”
“ŞENGILO Û MENGİLO” “THE WOLF AND THE SEVEN LITTLE KIDS”¹**

Kenan SUBAŞI²

KURTE

Berawirdkirina xebatên edebî yên neteweyên cuda, rêbazeke alîkar e ji bo nasîna hin manendî û cudahiyên wan neteweyan. Em ê di vê xebatê de bi rêya sê çîrokên ku bi naverokên xwe kêr û zêde wek hev lê belê ji aliyê ziman ve cuda ne, berewardiyekê bikin. Me ji van çîrokan bi farisî مامان شنگول و منگول و حبه انگور , bi kurdî *Şengilo û Mengilo* û bi îngilizî jî *The Wolf and the Seven Little Kids* di serî de li gorî rêbaza “veçirîna binyadî” ya V. Propp berawirdkirina wan a şematîk çê kir û piştî jî me ev her sê çîrok ji aliyê karakter, şayesandin, nêrîna li bûyeran û taybetmendiyên ziman ve nirxandin. Li gor şewaza berawirdkirinê me bi tenê nirxandina manendiyan nekir, her wiha me ji aliyê cudahiyan ve jî vekola. Me di vê vekolînê de tespît kir ku ev çîrok ji aliyê temaya xwe ya sereke û rêza bûyeran ve kêr û zêde dişibin hevdu. Me dît ku ji aliyê pênasîkirina karakteran, şayesandinan û taybetmendiyên ziman ve jî çîrokên ku herî zêde dişibin hev *Şengilo û Mengilo* û مامان شنگول و منگول و حبه انگور ne. Di vê bareyê de çîroka *The Wolf and the Seven Little Kids* jî wan hindêkî cuda dibe. Di encama vê xebatê de em şahidê wê yekê jî bûn ku çîrok kêr û zêde xwedî çarçoveyeke hevpar in. Qalibên wan pir dişibin hev û tiştê ku wan ji hev cuda dike zimanê cuda û xisûsiyetên cuda yên neteweya wî zimanî bixwe ne.

Bêjeyên Sereke: Berawirdkirin, Çîrok, مامان شنگول و منگول و حبه انگور, *Şengilo û Mengilo*, *The Wolf and the Seven Little Kids*

¹ **Kürdoloji Akademik Çalışmalar, Cilt 2, Yargı Yayınevi, Ankara, 2016, s.178-198.**

²(Research Assistant/Lêkolîner) Zanîngeha Mardin Artuklu Enstîtuya Zimanên Zindî ya li Tirkîyê Makezanista Ziman û Çanda Kurdî

Destpêk

Wisa tê zanîn ku folklor ji gelek keresteyên cuda pêk tê û sedema vekolîn û nirxandina van keresteyan di bin zanista folklorê de bêguman ji ber gelêrbûn û devkîbûna wan e. Di vê gotarê de her sê çîrokên ku em ê binirxînin, ji kana folklorê sê netew û zimanên cuda derçûne û her wiha nêzîkatiya van her sê çîrokan dê bibe balkêştirîn xala vê gotarê. Berî ku em van her sê çîrokan berawird bikin, heke em derbarê çîrokan de hin agahî bidin, ji bo zelalkirina mijarê û her wiha ji bo ku mirov bi çavekî giştî vê babetê binirxîne dê baştir be.

Her çiqas gelek zanyar zehmetiya pênasekirina çîrokê anîbin ziman jî gelek ji wan xwe ji pênasekirina çîrokê dûr negirtine. Li gorî Pertev Naili Boratav: *“Çîrok cureyeke vegotinê ye ku bi awayekî pexşankî hatiye gotin, di bin tesîra dîn û baweriyên mezin û toreyan de nîne. Çîrok bi temamî berhemên xeyalî ne û ji rastiyê dûr in. Her wiha di çîrokê de angaşteke wisa tune ye xwe bide bawerkirin.”*³ Saim Sakaoğlu jî di warê bawerkirina bi çîrokê de ji Boratav cuda dibe û di pênaseya xwe de ji bo çîrokê wiha dibêje: *“Ew vegotinên devkî yên ku hin ji lehengên wan ajel û heyînen derasayî ne, çîrok in. Bûyerên wan li welatên çîrokan pêk tên. Her çiqas berhemên xeyalî bin jî dibe ku guhdêrên xwe bi xwe bidin bawerkirin.”*⁴ Ji bilî van pênaseyan, pênaseya ku Ramazan Pertev kiriye zêde ji van cuda nabe. Li gorî wî: *“Çîrok honakên xeyalî û vegotinên gelêrî ne ku di wan de jiyan û lehengên derasayî hene.”*⁵ Wek ji van pênaseyan jî xuyaye ku mirov bi awayekî kurt û sivik pênaseyekî ji bo çîrokan bike, ev dê helwesteke zanistî dernexe holê. Mîna ku folklorzanê Rûsî Vladimir Propp jî dibêje mirov li pey keşfa çîrokê bikeve û kiryarên ku çîrok li ser ava bûne ji hev veçirîne, dê zêdetir zanistî û mantiqî be.⁶ Ji ber vê yekê heke mirov çîrokê ji aliyê binyadî ve vekole, dê encamên zêdetir zanistî û objektîf derkevin holê.

Ji bilî veçirîn û vekolîna çîrokê, pirsgirêka cure û senifandina çîrokê û pirsgirêka kok û binyada çîrokê jî heya roja me bûye mijara gelek nîqaşên cuda. Bi rastî ev pirsgirêk ne tenê yên çîrokê ne. Em dikarin bibêjin ku ev pirsgirêk ên hemû

³ Pertev Naili Boratav. *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. 5. Baskı. İstanbul: Gerçek Yayınevi, s. 75.

⁴ Saim Sakaoğlu. *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s. 4.

⁵ Ramazan Pertev. *Zarok û Çîrok: Destpêka Pedagojiya Kurdî*, İstanbul: Doz, 2009, s. 87.

⁶ Vladimir Propp. *Masalın Biçimbilimi*, Çev. Mehmet Rifat – Sema Rifat, 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, s. 22.

cureyên folklorê ne. Ji ber vê yekê têgihiştina li ser çîrokê, senifandina wê û lidûvketina şopa wê ya dirokî, pir zelal e ku bi hevdu re têkildar in. Mîna ku V. Propp jî gotiye berî ku mirov fêhm neke ka çîrok çi ye û çi tişt e, mirov rabe bisenifîne an jî derbarê koka wê de çend biryaran bide, dê bibe sedema aloziyê û dê nehêle ku mirov bigihêje encamekê.⁷

V. Propp li gorî vê fikra xwe, rêbazên senifandina çîrokan ên zanyarên berî xwe ji me re vegotine û kêmasiyên wan bi sedemên wan ve aniye ziman. Pêşî qala senifandina klasîk dike û kêmasiyên wê jî wiha nîşan dide: “*Senifandina herî nas a çîrokan ew e ku wek çîrokên derasayî, çîrokên toreyî, çîrokên ajelan tê senifandin. Ev senifandin pêşî senifandineke durust dixuye. Lêbelê piştî tu bixwazî yan nexwazî, ev pirs tê hişê mirov: Gelo çîrokên ajelan hin caran di xwe de bi awayekî berfireh şayesandinên derasayî nahewînin? Berevajî vê pirsê, gelo ajal di çîrokên derasayî de rolên gelek girîng nagirin?*”⁸ Tê fêhmkirin ku ev senifandin, senifandineke klasîk e û di rastiya xwe de cara ewil rast bixuye jî piştî ku mirov çîrokan bi awayekî kûr û hûr vedikole, mirov dibîne ku senifandineke kêr e. Ji bilî vê senifandinê, senifandina Wundt li gorî yên berî xwe serkeftûtir dinirxîne û rexneya ku li senifandina Wundt digire ew e ku di nav heft komên senifandinê de pênc komên wê li ser *fablan* e. Her wiha di nav vê senifandinê de gotina “*Çîrokên Pêkenokî*” jî napejirîne.⁹ Ji vê senifandinê tevlihevtir senifandinek heye ku ew jî senifandina li gorî mijara xwe ye û Propp vê senifandinê jî bikêrhatî nabîne. Her çiqas senifandinên R.M.Volkov¹⁰ û Antti Aarne¹¹ heya radeyekê li gorî dilê wî bin û girîng jî bihesibîne, dîsa rexne li wan digire. Li gorî van rexneyên Propp pirseke wiha xwe nîşan dide; gelo ji bo senifandinê ev rêbaz şaş bin, wê çaxê divê rêbazeke çawa bê şopandin? V.Propp senifandina ku li gorî cureyan tê kirin guncav dibîne û ji bo vê yekê jî mînakê cureyên zoolojiyê nîşan dide ku ew jî wiha dabeş dibin: “şax, pol, rêz, famîlya, cure, cins, celeb.” Propp vê yekê diparêze û dibêje çawa ku di senifandina cureyên zoolojiyê de hinceteke mantiqî heye, wisa di senifandina cureyên folklorê de jî hinceteke mantiqî heye. Lêbelê dema ku ev senifandin bê kirin jî divê ev cure bi

⁷ Propp. age. s. 8.

⁸ Propp. age. s. 9.

⁹ Propp. age. s. 10.

¹⁰ R. M. Volkov. *Skazka, Razîskanya po sujetalajeniyu narodnoy skazki*, cilt 1, Skazka velikurusskaya, ukrainskaya, beloruskaya. (Masal, Halk Masalında Konunun Oluşumu Üstüne Araştırmalar, cilt 1, Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya Masalları), Gosizdat Ukrainiy (Odesa), 1924.

¹¹ A. Aarne. *Verzeichnis der Marchentypen* (Masal Tipleri Dizini), Folklore Fellows Communications, 3, Helsinki, 1911.

awayekî teqez bê sînorkirin û pênasekirin û her wiha divê tu xeletiyêke mantiqî jî tê de nexuye da ku ev senifandin li bin guhê hev nekeve. Ji bo ku ev alozî çê nebe, qala sê taybetiyan dike ku ew jî pir girîng in:¹²

1. Divê taybetiya hîlbijartî têkildariya mijar û diyardeyê nîşan bide.
2. Divê taybetiya hîlbijartî di seranserê senifandinê de mîna xwe bimîne û qet neguhere. (Zehmetiyêke vê xalê wiha nîşan dide ku ew jî tetbîqa wê ya di folklorê de zêde ne hêsan e.)
3. Divê taybetiya bingehîn bi zelalî bê formûlekirin; bi vî şiklî dê pêşî li şîroveyan jihev cuda bê girtin.

Piştî ku van xalan rêz dike, ji bo ku senifandineke rast bê kirin vê yekê jî lê bar dike: *“Wek xala dawî taybetiyên ku ji bo senifandinê bingeh tên girtin, divê bi mijarê re têkildar, sabît û teqez bin. Dema ku carekê taybetiyên bingehîn peyda bûn, êdî senifandina rast jî dest pê dike. Di vir de sê ihtimal hene; an senifandin dê li gorî hebûn an tunebûna taybetiyekê bê kirin an dê li gorî cureyan taybetiyekê bê kirin an jî dê li gorî taybetiyên dijber bê kirin.”*¹³ Dawiya dawî dide zanîn ku dibe di senifandineke wiha de jî xeletî derkevin holê û her wiha careke din dûpat dike ku divê em bi qasî encamên zanista xwezayê di vê senifandinê de jî li dûv encamên bimantiq bin.

Meseleya şayesandin, fêhmkirin an jî senifandina çîrokan herî zêde dê alîkariya me bike da ku em xwe bigihînin kok û binyada çîrokê. Çimkî hêj ku em çîrokan tam fêhm nekin an jî nenirxînin, em li dûv kok û binyada wê bikevin, ev yek dê helwestekî zanistî nîşan nede. Nêrînên bi vî hawî, yanî bêtî ku çîrok bê fêhmkirin, nêrînên derbarê koka wê de mîna ku V. Propp jî gotiye dê tenê ji ihtimalan pêk were û ne teqez be. Bi taybetî derbarê nêrîna ku koka çîrokan bi tenê digihînin derekê wiha rexne dike: *“Meseleya çavkaniyan, divê li ser têkiliya coxrafi neyê pejirandin. Gotina ku bi tenê çavkaniyekê heye, qaşo ew çavkaniya çîrokan jî Hindistan e û ji wir jî li her derî cîhanê belav bûye û her wiha mîna ku hin kes jî dibêjin di wextê belavbûnê de jî şiklên cuda girtiye, fikrên ne li rê ne. Yek çavkanî, di bin dirûveke tarîxî-civakî de dibe ku rûhî be jî. Lêbelê careke din ez dixwazim*

¹² Vladimir Propp. Folklor Teori ve Tarih, Çev. Necdet Hasgöl – Tolga Tanyel, İstanbul: Avesta, 1998, s. 73-74

¹³ Propp. age. s. 75.

bibêjim divê mirov bi tedbîr van gotinan bike."¹⁴ Wekî din Propp têkiliya çîrokan a bi dîn û baweriyên re an jî bi gotineke din têkiliya wan a bi mît û mîtolojiyê re zêdetir rasteqîn dibîne. Di babeta nediyariya çavkaniya çîrokan de di pêşgotina çapa duyem a berhema birayên Grimm a bi navê "Zarok û Çîrokên Malê" de wiha hatiye gotin: "*Çavkaniya wan tê pirsîn, çi ye û çawa derketiye holê ne şair û ne jî mûcîd dizanin; li her derê wek kevneşopeke berê(Überlieferung) tê zanîn. Di nav gelek nêrînan de ya ku herî belkêş e, ev e. Mirov nikare îtiraz li çîrokan bike. Çimkî bi sedan sal in bi vî şiklî heya roja me hatine. Ya rastî her çiqas bi rêyên cuda ji aliyê şiklî ve guherî be jî ji aliyê naveroka xwe ve hê jî rengê xwe yê yekem diparêze. Her çiqas bê gotin ku pêşiya pêşîn li dereke Almanayê derketiye jî li der û herêmên ji hev gelek dûr û bi dirûvên xwemal û serbixwe xuyana wan çîrokan, dijatiya vê nêrînê nîşan dide. Divê ew li her derê ji nû ve bîr nivîsandin.*"¹⁵ Birayên Grimm ê ku vê yekê dibêjin, êşkere li dijî wê ne ku tê gotin; çîrok ji çavkaniyekê derketine. Bi taybetî didin zanîn ku ne bi tenê li herêmên ku Almanî tê axaftin, piçek wêdetir li ser axa Îngilîzan, di nav qewmên Latîn û gelên Silav de jî mirov dikare pêrgî çîrokan bê û her wiha didin zanîn ku gelek caran di navbera çîrokên Germen û Sirban û çîrokên Rojhelat, Pers û Hîndan de manendiyên hevpar hene.¹⁶

Piştî vê destpêka kurt a ji bo fêhmkirina çîrokan ku me xwest em bînin ziman, êdî em ê bikaribin li ser mijara xwe ya esil rawestin. Ji bo ku em her sê çîrokên xwe yê di zimanên cuda de berawird bikin û manendî û cudatîyên wan bibînin em ê rêbaza kiryarên çîrokê ya V. Propp bi kar bînin. Berî ku em şemaya kiryaran a çîrokên xwe çê bikin, em bi kurtî qala van kiryaran bikin, mijar dê zelaltir bê fêhmkirin.

Rêbaza Veçirîna Çîrokan a V. Propp

Ji bo çîrok baştir bîr fêhmkirin baweriya V. Propp ew bû ku çîrok ji aliyê binyadî ve bîr veçirandin. Wî ev xebata xwe li ser çîrokên derasayî kiriye. Li gorî wî di hemû çîrokên derasayî de *nirxên neguhêrbar* û *nirxên guhêrbar* hene. Yê ku diguherin; navên kesan û taybetiyên wan ên şexsî ne. Yê ku naguherin; kar û kiryarên kesan bixwe ne. Em vê taybetiyê di her sê çîrokên xwe yê di vê gotarê de jî

¹⁴ Vladimir Propp. *Masalın Biçimbilimi*, s. 109.

¹⁵ Wilhelm Grimm. *Masalların Özü Üzerine*, Çev. Hüseyin Aydoğan, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, sayı 104- 105, 2005, s. 152.

¹⁶ Grimm. agm. s. 152.

bi zelalî dibînin. Her çiqas kar û kiryarên di van her sê çîrokan de pir bişibin hev jî bi îhtimaleke mezin ji ber pêkarên çandî û zimanî navên kesan û taybetiyên wan ji hev cuda ne. Di çîroka *مامان شنگول و منگول و حبه انگور* de sê karakter (Şengûl, Mengûl û Hebbe Engûr) û dayîka wan hene. Di çîroka “*Şengilo û Mengilo*” de jî dîsa sê karakter (Şengilo, Mengilo û Qalîçengilo) û dayîka wan hene.¹⁷ Di çîroka “The Wolf and The Seven Little Kids” de a ku Birayên Grimm amade kirine, karakter heft karikên biçûk ên bînav û dayîka wan e. Her wiha bi armanca ku nîrxên guhêrbar û neguhêrbar ên van çîrokên jihev cuda bîna eşkerekirin, mînak nîşan dane.¹⁸

V. Propp di vê xebata xwe de bi giranî li ser kiryanan rawestayê. Kiryar, kirinên şexsan in. Lê belê ev kirin jî di nav honaka bûyerê de li gorî wateya xwe hatine tespît kirin. Kiryarên ku bi rêya şexsan di çîrokê de tên cih, beşên sereke yê çîrokê ne û pêkarên neguhêrbar in.¹⁹ Ji ber vê yê ku divê çîrok li gorî kiryanan şexsan bîna vekolandin.

V. Propp nîşan daye ku cihê van hêmanan di çîrokan de pir eşkere û teqez in. Her wiha derbarê strûktura van kiryanan de ku di temamê çîrokên gelêrî de bi heman şiklî rêz dibin, çend tespît bi me dane zanîn.²⁰

Di encama çavênîyên xwe de gihiştîye van tespîtan:²¹

1. Şexs kî an jî çî dibin bila bibin û kiryar çawa pêk tên bila bîna; hêmanên neguhêrbar û herdemî kiryanan şexsan in. Kiryar beşên bingeşîn ên sazkar in ji bo çîrokan.
2. Hejmara kiryanan di çîrokan de sînorkirî ne.
3. Rêzkirina kiryanan her gav bi heman awayî ne.
4. Hemû çîrokên derasayî, li gorî binyada xwe li ser şiklekî ne.

Propp di çîrokan de bi tevahî 31 kiryar tespît kirine. Dema ku van kiryanan rêz dike, bi kurtî qala naveroka van kiryanan dike. Piştî bi kurtî pênase dike û ji bo hêsan kirina xebatên berawirdkirinê şematîk ji bo her kiryarekê sembolekê nîşan dike. Berî ku dest bi kiryanan bike, destpêka çîrokê nîşan dide. Di destpêka çîrokê de

¹⁷ Di be ku mirov rast li varyantên cuda yê vê çîrokê we re di kurdî de. Bi navê “Şengê û Pengê” an jî bi navên cudatir dibe ku em rast lê werin.

¹⁸ Bkz. Vladimir Propp. *Masalın Biçimbilimi*, s. 23.

¹⁹ Nilgün Çıblak. V. Propp’un Masal Çözümleme Metodu, *Türk Dili*, sayı 683, Şubat 2005, s. 130.

²⁰ Çıblak. agm. s. 130.

²¹ Vladimir Propp. *Masalın Biçimbilimi*, s. 24-26.

yan ferdên malbatê tên jimartin an jî lehengê dahatû bi navê xwe an bi rewşa xwe tê nasandin. Her çiqas destpêk bixwe ne kiryarek be jî wek hêmaneke girîng a morfolojîk tê hesibandin. Navê vê hêmanê “*rewşa destpêkê*” hatiye danîn û bi sembola “**α**” tê nîşandan.²²

Piştî rewşa destpêkê bi rêzê ev kiryar tên:²³

1. Ji malbatê kesek ji mal dûr dikeve (pênase: **dûrketin**, sembol **β**).
2. Leheng bi qedexeyekê re rû bi rû dimîne (pênase: **qedexekirin**, sembol **γ**).
3. Qedexe tê binpêkirin (pênase: **binpêkirina qedexeyê**, sembol **δ**).
4. Êrîşkar agahîyan berhev dike (pênase: **lêpirsîn**, sembol **ε**).
5. Êrîşkar derbarê qurbanê xwe de agahîyan berhev dike (pênase: **berhevkirina agahiyan**, sembol **ξ**).
6. Êrîşkar, bi mebesta ku qurbanê xwe yan jî serweta wê bi dest bixe, dest bi fêlbazîyan dike (pênase: **xapandin**, sembol **η**).
7. Qurban tê xapandin û bêhemdî alîkariya dijminê xwe dike (pênase: **beşdarîkirina sûcê**, sembol **θ**).
8. Êrîşkar, zirarê digihîne kesekî ji malbatê (pênase: **xerabî**, sembol **A**).
 - 8-a. Kesekî ji malbatê, kêmasiyeke wî çê dibe; kesekî ji malbatê dixwaze tişteki bi dest bixe (pênase: **kêmasî**, sembol **a**).
9. Xebera xerabî û kêmasiyê belav dibe. Bi miradek an bi fermanek xwe digihînin lehengî. Leheng tê şandin an jî destûra çûyîna wî tê dayîn. (pênase: **navbeyncîtî, bûyera gihanek**, sembol **B**).
10. Lehengê lêger, dipejirîne yan jî biryar dide ku dest bi kar bike (pênase: **destpêka tevgera dijber**, sembol **C**).
11. Leheng ji mala xwe diçe (pênase: **çûyin**, sembol **↑**).
12. Leheng ji bo ku tişteki bisêhr bi dest bixe an jî ji bo ku alîgîrek peyda bike rast li ezmûnek, lêpirsînek, êrîşek an jî tişteki wek wê tê. (pênase: **kiryara yekem a bexşîner**, sembol **D**).

²² Çıblak. agm. s. 131.

²³ Vladimir Propp. *Masalın Biçimbilimi*, s. 29-64.

13. Leheng bertekê nîşanî kiryarên bexşîner dide ku ew bexşîner dê piştê tiştêkî bibexşîne wî (pênase: **berteka leheng**, sembol **E**).
14. Tiştê bisêhr didin lehengî (pênase: **girtina tiştê bisêhr**, sembol **F**).
15. Rêberî û pêşengiya leheng tê kirin û wî dibin cihê wê tiştê ku ew lê digere (pênase: **rêwîtiya di navbera du qeyzeriyan, rêwîtiya bi rêberek re**, sembol **G**).
16. Leheng û êrîşkar di pevçûnekê de tên li hemberî hev (pênase: **pevçûn**, sembol **H**).
17. Leheng îşareteke taybet bi dest dixê (pênase: **îşareta taybet**, sembol **I**).
18. Êrîşkar têk diçe (pênase: **serkeftin**, sembol **J**).
19. Xerabiya di serî de tê pakkirin an jî kêmasî tê temamkirin (pênase: **jinavbirin**, sembol **K**).
20. Leheng paşde vedigere (pênase: **paşdevegerîn**, sembol ↓).
21. Leheng tê teqîbkirin (pênase: **teqîbkirin**, sembol **Pr**).
22. Alîkariya lehengî tê kirin (pênase: **alîkarî**, sembol **Rs**).
23. Leheng nasnameya xwe vedişêre û yan vedigere mala xwe yan jî vedigere welatekî din (pênase: **hatina bi dizîka ve**, sembol **O**).
24. Lehengekî sexte angaştên derew tîne ziman (pênase: **angaştên derew**, sembol **L**).
25. Pêşniyara karekî zehmet li leheng tê kirin (pênase: **karê zehmet**, sembol **M**).
26. Karê zehmet tê kirin (pênase: **pêkanîna karê zehmet**, sembol **N**).
27. Leheng tê naskirin (pênase: **nasîn**, sembol **Q**).
28. Nasnameya rasteqîn a lehengê sexte, êrîşkar an jî xerabker eşkere dibe (pênase: **eşkerekirin**, sembol **Ex**).
29. Leheng dibe xwedî dirûveke nû (pênase: **dirûvguherandin**, sembol **T**).
30. Lehengê sexte yan jî êrîşkar tê cezakirin (pênase: **cezakirin**, sembol **U**).
31. Leheng dizewice û derdikeve ser text (pênase: **zewicîn**, sembol **W⁰**).

Bingeha çîrokan ji van 31 kiryarên jor pêk tên. Ev kiryar, bi gelemperî li dû hev rêz dibin û rêza wan jî neguhêre. Lê belê heke di çîrokekê de ji van kiryanan

kêmasî hebin, çîrok û bingeha çîrokê xerab nabe.²⁴ Yanî ne pêwîst e ku di her çîrokê de 31 kiryar bi giştî hebin.

Kiryar, hêmanên bingehîn ên çîrokê û hêmanên ku bûyerê saz dikin, sembolîze dikin. Hêmanên gihanek û motîvasyon di çîrokê de her çiqas tesîrê li honandina bûyerê nekin jî ji bo çîrokê pir muhîm in. Hêmanên gihanek ew agahî ne ku dema du kiryar hev teqîb nekirin û li pey hev nehatin, dikevin dewrê û her du kiryan bi hev ve girê didin.²⁵ Motîvasyon jî ew nihişk û armanc in ku kiryarên cûrbicûr bi şexsan didin kirin. Motîvasyon ew hêman in ku her çiqas carinan çawaniyeke taybet û zindî bibexşin çîrokê jî bi qasî hêmanên gihanek û kiryan ne teqez in û her wiha xwedî taybetiyên hew qas berbiçav nînin.²⁶

Di çîrokan de taybetiyeke herî girîng jî qadên kiryan in. Ev qad di navbera kesan de hatine parvekirin û di çîrokan de her çiqas ev kes bi navên cuda bîr navkirin jî bi gelemperî kesên xuyayî ne. Ev kes ji aliyê Propp ve wiha hatine dabeşkirin û qadên kiryarên wan jî bi kurtî hatine vegotin:²⁷ 1.Êrîşkar, 2.Bexşîner, 3.Alîgir, 4.Prenses, 5.Kesê ku leheng bi rê dike, 6. Leheng û 7. Lehengê Sexte.

Propp di encama vê xebata xwe de li gorî pêkara hêmanên hevpar ên çîrokan, strûktura giştî ya çîrokan derxistiye holê. Serbayêser ji bilî çîrokên derasayî çîrokên din, hetta çîrokên di nav coxrafya û çandên cuda de ne jî ji aliyê strûktura xwe ve mîna hev in. Yanî çîrok bi giştî li ser binyadeke hevpar hatine vegotin.²⁸ Em ê jî li gorî vê angaştê Propp her sê çîrokên xwe yên ku karakterên wan ji ajelan in, li gorî binyada çîrokan veçirînin û li ser vê yekê jî di navbera her sê çîrokan de berawirdiyekê bikin.

Veçirîna Çîrokan

مامان شنگول و منگول و حبه انگور

(pênase: **rewşa destpêkê**, sembol α).
په بزی بود سه تا بچه داشت یکی شنگول یکی منگول و یکی هم حبه انگور

(pênase: **dûrketin**, sembol β).
روزی از روزها مامان بزه به بچه هاش گفت : من می رم برای شما علف بیارم...

²⁴ Propp. age. s. 111.

²⁵ Propp. age. s. 71.

²⁶ Propp. age. s. 75-76.

²⁷ Ji bo agahiyên zêde bnr. Propp. age. s. 80-81.

²⁸ Çıblak. agm. s. 133.

(pênase: **qedexekirin**, sembol γ). مبادا شیطونی بکنین. اگه گرگه اومد در زد در براش باز نکنین

(pênase: **lêpîrsîn**, sembol ϵ). نگو که گرگه گوش وایساده بود

(pênase: **xapandin**, sembol η). همچین که بزه رفت دستش رو با حنا قرمز رنگ کرد

(pênase: **beşdarîkirina sûcê**, sembol θ). همین که دیدند دست قرمزه در را به روش باز کردند

(pênase: **xerabî**, sembol **A**). گرگه هم پرید شنگول و منگول را جلو انداخت و برد

(pênase: **navbeyncîtî, bûyera gihanek**, sembol **B**). حبه انگور بیرون اومد و برای مادرش نقل کرد که چطور گرگه برادر هاشو ورداشت و برد

(pênase: **çûyin**, sembol $\uparrow$). بزه گریه کرد و با خودش گفت «پدر گرگه رو در می آرم!»

(pênase: **pevçûn**, sembol **H**). بعد بزه اومد و باهم رفتند تا جنگ بکنند

(pênase: **serkeftin**, sembol **J**). بزه رفت عقب و اومد جلو شاخ هاش رو زد به شکم گرگه. همین که گرگه خواست پشت بزه رو گاز بگیره همه دندوناش که چوبی بود ریخت و شکمش رو بزه پاره کرد و کشتش

(pênase: **jînavbirin**, sembol **K**). بعد رفت شنگول و منگول را از خانه گرگه در آورد

(pênase: **paşdevegerîn**, sembol $\downarrow$). و برد خانه شان پیش حبه انگور

Şemaya binyadî ya çîrokê: $\alpha \beta \gamma \epsilon \eta \theta A B \uparrow H J K \downarrow$

ÇÎROKA ŞENGILO MENGILO

Carekê bizinek sê kara tîne. Navê yekê datîne Şengilo, navê yekê Mengilo, navê yekê jî Qalîçengilo. (pênase: **rewşa destpêkê**, sembol α).

Niha ez ê herim çêre. (pênase: **dûrketin**, sembol β).

Divê hûn bêyî min deriyê xwe ji tu kesên din re venekin. (pênase: **qedexekirin**, sembol γ).

Rojekê gur gilyê wana dihesê. (pênase: **lêpîrsîn**, sembol ϵ).

Gur texlîda dengê dayîka wan dike. (pênase: **xapandin**, sembol **η**).

Mengilo dibêje: - Na, ev diya me ye û derî vedike. (pênase: **beşdarîkirina sûcê**, sembol **θ**).

Çaxê Mengilo derî vedike, gur wê çaxê Şengilo, Mengilo û Qalîçengilo dadîqurtîne. (pênase: **xerabî**, sembol **A**).

Bizin wextê xweda tê, dinhêre ne Şengiloye, ne Mengiloye, ne Qalîçengilo ye, tunene. (pênase: **navbeyncîtî, bûyera gihanek**, sembol **B**).

Bizin radibe diçe cem teyr, legleg, rovî, hirçê... (pênase: **çûyin**, sembol **↑**).

Bizin gurî dibîne û dibêjê tê gotin te Şengilo, Mengilo, Qalîçengilo birine. Şerê min te re şer e. (pênase: **pevçûn**, sembol **H**).

Bizina kûvî sitûreyê xwe tûj li zikê wî dixê, baz dide kolê, gur dikuje. (pênase: **serkeftin**, sembol **J**).

Zikê gurî diqelêşe, Şengilo, Mengilo û Qalîçengilo derdixê. (pênase: **jinavbirin**, sembol **K**).

Karên xwe hildide dibe çiyê... (pênase: **paşdevegerîn**, sembol **↓**).

Şemaya binyadî ya çîrokê: **α β γ ε η θ A B ↑ H J K ↓**

THE WOLF AND THE SEVEN LITTLE KIDS

There was once upon a time an old goat who had seven little kids (pênase: **rewşa destpêkê**, sembol **α**).

She called all seven to her and said, "Dear children, I have to go into the forest. (pênase: **dûrketin**, sembol **β**).

...be on your guard against the wolf; if he come in, he will devour you all -- skin, hair, and all. (pênase: **qedexekirin an jî ferman**, sembol **γ²**).

Then the wolf went away to a shopkeeper and bought himself a great lump of chalk, ate this and made his voice soft with it. (pênase: **xapandin**, sembol **η**).

The kids believed that all he said was true, and opened the door. (pênase: **beşdarîkirina sûcê**, sembol **θ**).

But the wolf found them all, and used no great ceremony; one after the other he swallowed them down his throat. (pênase: **xerabî**, sembol **A**).

She took the kid out, and it told her that the wolf had come and had eaten all the others. (pênase: **navbeyncîtî**, **bûyera gihanek**, sembol **B**).

At length in her grief she went out, and the youngest kid ran with her. (pênase: **çûyin**, sembol **↑**).

She make one cut, than one little kid thrust its head out, and when she cut farther, all six sprang out one after another, and were all still alive, (pênase: **jinavbirin**, sembol **K**).

And when he got to the well and stooped over the water and was just about to drink, the heavy stones made him fall in, and there was no help, but he had to drown miserably. (pênase: **serkeftin**, sembol **J**).

When the seven kids saw that, they came running to the spot and cried aloud, "The wolf is dead! The wolf is dead!" and danced for joy round about the well with their mother. (pênase: **paşdevegerîn**, sembol **↓**).

Şemaya binyadî ya çîrokê: **α β γ² η θ A B ↑ H K J ↓**

Li gorî rêbaza Propp, şemaya kiryan a her sê çîrokan di farisî û kurdî de bi temamî wek hev in. Lê belê çend cudatîyên şemaya çîroka îngilizî ji her du çîrokên din hene. Ji bo ku em vê rewşê baştir binirxînin, em dikarin şemaya her sê çîrokan di tabloyekê de berawird bikin.

Çîrok	Şemaya Binyadî ya Kiryan
-------	--------------------------

مامان شنگول و منگول و حبه انگور	$\alpha \beta \gamma \varepsilon \eta \theta A B \uparrow H J K \downarrow$
Şengilo Mengilo	$\alpha \beta \gamma \varepsilon \eta \theta A B \uparrow H J K \downarrow$
The Wolf and The Seven Little Kids	$\alpha \beta \gamma^2 \eta \theta A B \uparrow H K J \downarrow$

Cudahyeke çîroka *The Wolf and The Seven Little Kids* kiryara duyem e ku ew jî “qedexekirin” e. Di her du çîrokên din de ev kiryar wek qedexekirinê hatiye vegotin. Lê di çîroka îngilizî de ji qedexekirinê zêdetir bi vegotîneke fermanî hatiye der. Bi awayekî zelaltir di nav metnan de wiha derbas dibin: “مبادا شیطونی بکنین. اگه “، “Divê hûn bêyî min deriyê xwe ji tu kesên din re venekin.”, “...be on your guard against the wolf; if he come in, he will devour you all -- skin, hair, and all.” Di şemaya îngilizî de cudahiyeke din jî ew e ku kiryara lêpîrsînê tê de tune. Di her du çîrokên din de nîşan daye ku gur bi dizîka ve guhê xwe daye axaftina serî ya di navbera bizin û karikên wê de. Lê di çîroka *The Wolf and The Seven Little Kids* de qala vê kiryara gurî nake û derbasî kiryara xapandinê dibe. Ji aliyê kiryaran ve di çîroka îngilizî de cudatiya dawî jî pevguherîna rêza kiryara “serkeftin; **J**” û “jinavbirin; **K**” e. Ev hem cudatiyek e ji her du çîrokên din hem jî li gorî şemaya kiryaran a Propp rewşeke xelet e.

Karakterên di çîrokan de bi gelemperî dişibin hev. Lê çîroka ku dîsa tê de cudahî dixuyên çîroka *The Wolf and The Seven Little Kids* e. Di her sê çîrokan de karakterên sereke gur, bizin û karik in. Tiştê ku çîroka îngilizî ji yên din cuda dike jî ev e: di çîroka مامان شنگول و منگول و حبه انگور de sê karik; wek شنگول و منگول و حبه انگور hatine binavkirin. Di çîroka Şengilo Mengilo de jî dîsa sê karik in û navên wan jî pir dişibin navên di çîroka farisî de; wek Şengilo, Mengilo û Qalîçengilo hatine binavkirin. Lê belê di çîroka *The Wolf and The Seven Little Kids* de hem hejmara karikan heft e hem jî navê yek karikek jî tune. Yanî karik nehatine binavkirin. Ji bilî van karakterên sereke di her sê çîrokan de jî karakterên alîkar hene û kêr û zêde dişibin hev. Bi tenê di çîroka Şengilo Mengilo de dema ku bizin li karikên xwe digere, bi dorê diçe ji ajelên wek

legleg, rovî û hirç dipirse ka karikên wê kî birine û piştî biryara gurî dide ku wî karikên wê birine. Em vê yekê dikarin ji kiryara “qedexekirin”ê jî fêhm bikin. Di çîroka *Şengilo Mengilo* de di kiryara “qedexekirin”ê de qala gurî nayê kirin. Lê belê di her du çîrokên din de rasterast qala xetereya gurî tê kirin.

Di berawirdkirina binyadî de em hay jê çê dibin ku giraniya manendiyên ji ya cudatîyan zêdetir e. Bi taybetî cudatîyên heyî herî zêde di çîroka *The Wolf and The Seven Little Kids* de xwe dane der. Her wiha ji bilî berawirdkirina binyadî, berawirdkirina van her sê çîrokan ji aliyê naverok û ziman ve dê mejiyê me pirtir zelal bike. Ji bo ku em berawirdkirina naverok û ziman baştir tê bigihin, em ê her sê çîrokan din av tabloyekê de nîşan bidin.

ÇÎROK		
مامان شنگول و منگول و حبه انگور	Şengilo Mengilo	The Wolf and The Seven Little Kids
a) Berawirdkirina ji aliyê naverokê ve		
1. Rewşa Destpêkê		
Destpêkeke klasîk û karakter tîn eşkerekirin: “یکی بود یکی نبود. غیر از خدا هیچکس نبود. یه بزی بود سه تا بچه داشت یکی شنگول یکی منگول و یکی هم حبه انگور.”	Hem destpêkeke klasîk heye hem jî derbarê bizinê de ka ji ku hatiye û vê gavê di çi rewşê de ye, tê vegotin: “Carekê bizinê ji nava pêz vediqete diçe çiyê, binê zinarekî xwe ra dikole, holikê ava dike, xwe ra dike gom, têda dizê: sê kara tîne. Navê yekê datîne Şengilo, navê yekê Mengilo, navê yekê jî Qaliçengilo.”	Destpêkeke klasîk û karakter tîn eşkerekirin û her wiha derbarê hezkirina dayîkê de jî gotinek tê kirin: “ There was once upon a time an old goat who had seven little kids, and loved them with all the love of a mother for her children. ”
2. Awayê pênasikirina gurî		

Bi awayekî giştî gurî dide nasîn û qala destên wî yên sor tê kirin: براش "اگه گرگه اومد در زد در باز نکنین. اگه گفت من مادر شمام بگین دستت رو از لای درز در تو بکن اگه دیدین دستش سیاه است در رو باز مادرتون." نکنین اما اگه قرمز بود می فهمین که برگشته	Ne qala gurî tê kirin ne jî pênaseyeke din tê kirin. Bi tenê tê gotin ku bila derî ji kesî re neyê vekirin.	Bi awayekî giştî gurî dide nasîn û şayesandineke xerab ji bo wî tê kirin. Di vir de dide nîşan ku destên wî reş in û dengê wî jî stûr e: "be on your guard against the wolf; if he come in, he will devour you all -- skin, hair, and all. The wretch often disguises himself, but you will know him at once by his rough voice and his black feet!"
3. Ceribîn û Xapandin		
Gur di ceribîna xwe ya yekem de bi ser dikeve. Çimkî berê ew ji dizîka ve guhdarî kiribûn. Ji ber vê yekê gurî hem rengê destên xwe guherandin û hem jî dengê xwe ziravtir kiriye. <u>Lê belê ji ber ku di çîrokê de bizinê qala dengê gurî nekiriye, dengziravkirina wî di nav kevanekê de hatiye vegotin.</u>	Her çiqas di navbera <i>Şengilo</i> û <i>Mengilo</i> de dûbendiyek çê bûbe jî gur di vê çîrokê de jî di ceribîna xwe ya yekem de bi ser dikeve. Çimkî di vê çîrokê de jî tê gotin ku gurî berê bi dizîka ve ew guhdarî kiribûn. Di vê çîrokê da qala stûrbûna dengê gurî tê kirin.	Gurî di ceribîna xwe ya ewil de bi ser neketiye. Di ceribîna xwe ya duyem de ji ber rengê ling û piyên xwe bi ser neketiye. Çimkî di vê çîrokê de derbarê guhdarîkirina gurî ya bi dizîka ve tiştek nehatiye gotin. Û di vê beşê de hin karakterên alîkar ên wek dikandar, nenpêj û aşvan derdikevin holê.
4. Encama Xerabiyê û Hayjêbûna Bizinê		
Dema ku شنگول و منگول ji aliyê gurî ve tîn daqurtandin heb angor xwe vedişêre yan jî winda dibe. Wextê ku dêya wê vedigere, ew derdikeve holê û tiştê ku qewimiye yek bi yek ji dêya xwe re vedibêje. Di vê çîrokê de dema ku bizin diçe şerê gurî dike, berevajî çîroka <i>The Wolf and The Seven Little Kids</i> حبه angor an jî karika biçûk bi xwe re nabe.	Şengilo, Mengilo û Qalîçengilo ji aliyê gurî tîn daqurtandin. Bizin bi rêbazeke ji her du çîrokên din cudatir ji bûyerê xebardar dibe. Li vir rasterast sûc li stûyê gurî nayê barkirin. Piştî ku ji ajelên wek çûk, legleg, rovî û hirçî tê pirsîn, paşê îhtîmala ku gur ew daqurtandine derdikeve holê.	Di vê çîrokê de tê vegotin ku her şeş karikên mezin tîn daqurtandin û ya herî biçûk jî xwe vedişêre. Mîna ku حبه angor ji dêya xwe re meselê vegotibû, ev karika biçûk jî bi heman awayî ji dêya xwe re vedibêje. Di xweveşartina karika biçûk de jî cudahiyeke jixweveşartina angor heyê. Ev cure xweveşartin dibe ku di çîrokê de wek hêmana grotesk bê pejirandin.
5. Amadekariyên ku ji bo pevçûnê tîn kirin		
Dema ku bizin diçe cem çaqûvan ji bo ku qilochên wê tûj bike, bi xwe re ji bo wî diyariyên xweşik dibe. Lê belê gur berevajî vê yekê hem bi fermanwarî ji tellal dixwaze ku diranê wî tûj bike hem jî bi xwe	Di vê çîrokê de tê vegotin ku her du jî çûne cem hesinkar û di çûyîna xwe de bi xwe re çî birine, nehatiye diyarkirin. Her wiha di vir de qala fêlbaziya ku hatiye serê gurî nayê kirin û berevajî wê tê	Di vê çîrokê de qala pevçûneke li beramberî hev nayê kirin. Her wiha rêbaza têkbirina bizinê jî li vir cuda hatiye vegotin: "Then the kid had to run home and fetch scissors, and a needle and

re tûrikekê ku zîrê bide wî jê re dibe. Di encamê de qîloçê bizinê tê tûjkirin û hemû diranên gurî jî tê rakirin û di şûna wan de diranên texteyî tên çandin. Her wiha fêlbaziya bizinê ya ku dixwest gur ji coyê avê vexwe jî li vir tê vegotin.	gotin ku diranên gurî hatine tûjkirin.	thread, and the goat cut open the monster's stomach, and hardly had she make one cut, than one little kid thrust its head out... ” Di vê çîrokê de xaleke balkêş jî ew e ku bizin, karika xwe ya biçûk bixwe re dibe û dema ku zikê gurî didirîne û zarokên xwe jê derdixîne jî alîkarî ji wê karika xwe ya biçûk distîne.
6. Vegotina Serkeftinê		
Di vir de serkeftin wiha hatiye vegotin: Bizin û gur pev diçin û di encamê de bizin qîloçên xwe yên tûj li zikê gurî dixê û diçirîne. Piştê diçe ji mala gurî karikên xwe شنگول و منگول derdixîne û vedigere malê.	Di vê çîrokê de jî bizin û gur pev diçin û zikê gurî tê çirandin. Lê belê tiştê cuda ew e ku bizin karikên xwe ji zikê gurî derdixîne. Ev şayesandina ku karik di zikê gurî de ne, di çîroka <i>The Wolf and The Seven Little Kids</i> de jî heye.	Li gorî her du çîrokên din, serkeftin di vê çîrokê de bi awayekî cuda hatiye bidestxistin. Bizin piştî ku zikê gurî bi meqesê diçirîne, tije kevir dike. Piştê gur ji xew şiyar dibe û tî dibe û diçe serê coyê ku avê vexwe, lê belê noqî avê dibe û tê de diqenike. Şayesandina coyê di vê çîrokê de bi awayekî cuda hatiye honandin.
b) Ji aliyê taybetmendiyên ziman ve		
Rasterast navê gurî hatiye gotin û pênaseyek an jî sifetek bo wî nehatiye ristîn.	Di vê çîrokê de jî ji bo gurî pênaseyek an jî sifetek nehatiye vegotin.	Dema ku di vê çîrokê de qala gurî tê kirin, hin sifetên xerab ji bo wî tên bikaranîn: “ The wretch often disguises himself ... ”, “ The miller thought to himself, "The wolf wants to deceive someone." ”, “ So now the wretch went for the third time to the house ... ”, “ the goat cut open the monster's stomach. ”, “ ...for in his greediness the monster had swallowed them down whole ... ”, “ we will fill the wicked beast's stomach with them while he is still asleep. ”

Di pevçûna gur û bizinê de beşa ku gur û bizin bangê hev ê cengê dikin, bi awayekî helbestkî hatiye nivîsandin: بگره فریاد زد: این کیه تاپ و تاپ می کنه؟ آش منو پر خاک می کنه؟ بزه جواب داد: منم، منم، بزرگ زنگوله پا ورمیچم دوپا دوپا دو سم دارم روی زمین دو شاخ دارم رو به هوا کی برده شنگول من؟ کی برده منگول من؟ کی می آد به جنگ من؟ گرگه گفت : من بردم شنگول تو من بردم منگول تو !من می آم به جنگ تو	Di çîrokê de bizin berî ku biçe zozanan ji karikên xwe re dibêje dema ku ez hatim ez ê ji we re van gotinan bibêjim. Ew gotin bi awayekî helbestkî hatine vegotin: “Min got: Şengilo Mengilo Qalîçengilo, Ez çûme zozana. Qirşik kete ber dirana. Şîr kete gihana. Dayika we hate dana. Derî vekin! -Hûn paşê derî vekin, werine dana.”	Dema ku gur ji xewê şiyar dibe û dixwaze biçe ji cokê av vexwe, kevirên di zikê xwe de hîs dike û bi awayekî helbestkî wiha dibêje: “What rumbles and tumbles Against my poor bones? I thought 't was six kids, But it's naught but big stones.”
Dema ku bizin li dûv karikên xwe yên windayî dikeve, ev beş bi zimanê rewan ê çîrokê tê vegotin.	Bizin di serî de ji ber ku nedizani guî karikên wê xwarine, lewre bi dorê pîrsa karikên xwe ji çivîkê, leglegê, rovî û hîrçê dike û di vê lêpîrsînê de heman gotinan ji hemûyan re dubare dike: “Bizin radibe diçe cem teyr dibê: -Te karikên min birine? Dibê: Vî erdî, vî ezmanî min nebirine! Bizin diçe cem leglegê, dibê: -Te her sê karên min birine? Dibê: Vî erdî, vî ezmanî min nebirine! Bizin diçe cem rûvî, dibê: -Te her sê karên min birine? Dibê: Vî erdî, vî ezmanî min nebirine! Bizin diçe cem hîrçê, dibê: -Te her sê karikên min birine?	Dema ku bizin li dûv karikên xwe yên windayî dikeve, ev beş bi zimanê rewan ê çîrokê tê vegotin.

	Dibê: Vî erdî, vî ezmanî min nebirine!”	
--	--	--

Li gorî vê tabloya berawirdkirî em digihêjin wê qenaatê ku manendî û cudatîyên ji aliyê naverok û ziman ve zêde ji berawirdkirina binyadî cuda nebûye. Bi awayekî giştî çîroka مامان شنگول و منگول و حبه انگور û *Şengilo Mengilo* gelek caran dişibin hev. Lê belê di hin deran de jî xuya bû ku ew her du çîrok ji hev cuda dibin û zêdetir nêzîkî çîroka *The Wolf and The Seven Little Kids* dibin.

Encam

Çîrok neynika jiyana civakê ne û wek amûrekê reng û rewşa civaka xwe nîşanî civakeke din dide. Her sê çîrokên ku gelek dişibin hev di vir de kêş û zêde reng û rewşa civaka xwe û taybetmendiyên zimanê civaka xwe nîşanî me dan. Ji aliyê kok û binyada wan ve her çiqas em negihîştibin biryareke teqez jî, ev yek eşkere xuya ye ku her sê çîrok xwedî gelek manendîyan in. Ji ber vê yekê carinan hin pirs hişê mirovan gelek mijûl dîkin. Li coxrafîyên cuda, dibe ku Îran û Kurdistan ji hev zêde dûr neyê hesibandin lê Ewropa belî ye ku ji vê coxrafîyê pir dûr e û çawa mimkûn e ku ev çîrok hew qas dişibin hev. Li gorî ku Propp jî daye zanîn rast e ku çîrok bi giştî li ser hin kiryanan ava dibin û ev kiryar ji bo hemûyan guncav in. Ev heta derekê manendîyên çîrokan bi me dide qebûlkirin. Lê ji derek şûndetir bêyî ku têkilîyên xurt di nav van civak û xakan de çê nebin, ev yek hew qas ne pêkan e. Yanî xuyaye ku yek tesîrê li ser yekî din kiriye. Dîsa li gorî berawirdkirina di navbera her sê çîrokan de hem ji aliyê binyadê hem jî ji aliyê naverok û ziman ve çîrokên ku pir nêzîkî hev bûn çîroka bi farisî û kurdî bûn.

Çavkanî

BORATAV, Pertev Naili *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. 5. Baskı. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1984.

SAKAOĞLU, Saim *Gümüştane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

PERTEV, Ramazan *Zarok û Çîrok: Destpêka Pedagojiya Kurdî*, İstanbul: Doz, 2009.

PROPP, Vladimir *Masalın Biçimbilimi*, Çev. Mehmet Rıfat – Sema Rıfat, 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.

..... *Folklor Teori ve Tarih*, Çev. Necdet Hasgöl – Tolga Tanyel, İstanbul: Avesta, 1998.

GRİMM, Wilhelm *Masalların Özü Üzerine*, Çev. Hüseyin Aydoğan, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, sayı 104- 105, 2005.

ÇIBLAK, Nilgün V. Propp'un Masal Çözümleme Metodu, *Türk Dili*, sayı 683, Şubat 2005.

Çavkaniyên Ji Înternetê

- مامان شنگول و منگول و حبه انگور Dîroka Jêgirtinê: 25.11.2014 / 14:30

<http://www.mypersianforum.com/showthread.php?t=152694#axzz3Q8LOOF1g>

- “The Wolf and The Seven Little Kids”, Dîroka Jêgirtinê: 20.06.2015 /14:32 http://classiclit.about.com/library/bl-etexts/grimm/bl-grimm_wolf7kids.htm

- “Çîroka Şengilo Mengilo”, Dîroka Jêgirtinê: 15.11.2014 / 11: 00

<https://tr-tr.facebook.com/CirokenKurdiKurtceMasallar65/posts/582086761843278>